

С. А. Харчук,

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету, м. Вінниця

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

S. Kharchuk,

PhD of economics, associated professor of the department of economy of enterprises and corporations, The Vinnitsa educational and scientific institute of economics, Ternopil national economic university

CURRENT PROBLEMS OF ENTERPRISE'S FINANCE MANAGEMENT AND WAYS OF THEIR SOLUTION

У статті розглянуто сутність капіталу підприємства, визначено, що управління капіталом підприємства, як і весь процес управління, являє систему принципів і методів розробки і реалізації ефективних управлінських рішень. Запропоновано шляхи вирішення щодо ефективного управління капіталом підприємства в сучасних умовах господарювання.

The article considers the essence of enterprise's finance. It is defined that the financial management of an enterprise like the whole management process comprises a system of principles and methods of developing and realization of effective managerial solutions. The ways of enterprise's effective financial management in current economic conditions are proposed.

Ключові слова: капітал підприємства, функціонування капіталу підприємства, методи управління капіталом, фінансові ресурси, ефективність діяльності.

Key words: Enterprise's finance, enterprise's capital functioning, methods of financial management, financial resources, effective managerial solutions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний стан розвитку економіки України та її інтеграція у світовий економічний простір зумовлює необхідність пошуку для вітчизняних підприємств нових способів функціонування. Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання залежить від правильно вибраної стратегії управління капіталом підприємства. У зв'язку з цим зростає роль механізму управління капіталом підприємства в сучасних умовах господарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Вагомий науковий внесок у дослідження питань, пов'язаних з управлінням капіталом підприємств, здійснили класики та неокласики світової економічної думки: А. Сміт, Д. Рікардо, Т. Мальтус, Дж. Міль, К. Маркс, Е. Бем-Баверк, А. Маршалл, Дж. Кларк, І. Фішер, Дж. Хікс, а також провідні вітчизняні та зарубіжні вчені сучасності: І. Балабанов, Ю. Воробйов, Д. Ван Хорн і Д. Ваховач, Н. Дучинська, М. Кизим, В. Ковальов, О. Любунь, Ф. Модільяні та М. Міллер, І. Яремко, Е. Брукінг, О. Гапоненко, О. Грішнова, Л. Едвінсон і М. Мелоун, О. Кендюхов, І. Бланк, А. Грязнова, М. Дороніна, С. Козь-

менко. Проте і досі в науковій літературі не вирішені залишаються як певні теоретичні так і методологічні проблеми пов'язанні з існуванням "капітал" та "управлінням капіталом" в сучасних умовах господарювання.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Однак аналіз зазначених робіт показав, що питання управління капіталом підприємства як відкритою складною системою в його цілісності з урахуванням взаємозв'язку, взаємозалежності й узгодженості функціонування фізичної, фінансової та інтелектуальної складових недостатньо розроблені.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Термін "капітал" походить від латинського слова "capitalis", що у буквальному перекладі означає "основний, головний". Капітал є однією з фундаментальних економічних категорій, сутність якого розглядали А. Сміт, Д. Рікардо та К. Маркс та інші видатні економісти.

Капітал — одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої з'ясовується протягом багатьох століть. У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно. За мірою розвитку економічної думки це первісне абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, що відповідав економічного розвитку суспільства.

Таблиця 1. Систематизація видів капіталу підприємства

Класифікаційна ознака	Види капіталу
За належністю підприємству (за джерелами фінансування)	Власний капітал; Позичений (позиковий) капітал
За цілями використання	Продуктивний капітал; Позичковий капітал; Спекулятивний капітал
За формами інвестування	Капітал у грошовій формі; Капітал у матеріальній формі; Капітал у нематеріальній формі
За об'єктом інвестування (за напрямком авансування)	Основний капітал; Оборотний капітал
За формою знаходження в процесі кругообороту	Капітал у грошовій формі; Капітал у виробничій формі; Капіталу товарній формі
За формою власності	Приватний капітал; Державний капітал
За організаційно-правовими діяльностями	Акціонерний капітал; Пайовий капітал; Індивідуальний капітал
За характером використання в господарському процесі	Робочий капітал; Неробочий (мертвий) капітал
За характером використання власником	Споживчий капітал; Накопичуваний (реінвестований) капітал
За джерелами залучення	Національний (вітчизняний) капітал; Іноземний капітал

Джерело: складено автором за матеріалами [4; 10].

Проте досі не існує чіткого визначення капіталу. Виходячи з характеристик капіталу, що складають його сутність в економічній літературі, капітал розглядають як: об'єкт економічного управління; накопичену цінність; виробничий ресурс (фактор виробництва); інвестиційний ресурс; джерело доходів; об'єкт тимчасового надання переваги; об'єкт купівлі-продажу; об'єкт власності та розпорядження; носій фактора ризику; як носій фактора ліквідності.

Для того, щоб ефективно управляти капіталом підприємства в сучасних умовах господарювання, необхідно узагальнити основні його характеристики:

— Капітал підприємства є основним фактором виробництва. В економічній теорії виділяють три основні фактори виробництва, які забезпечують господарську діяльність виробничих підприємств: капітал; землю та інші природні ресурси; трудові ресурси. У системі цих факторів виробництва капіталу належить пріоритетна роль, оскільки він об'єднує всі фактори в єдиний виробничий комплекс.

— Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять дохід. У цій своїй якості капітал може виступати від виробничого фактора — у формі позикового капіталу, що забезпечує формування доходів підприємства не у виробничій (операційній), а в фінансовій (інвестиційній) сфері його діяльності. Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Він забезпечує необхідний рівень цього добробуту як у поточному, так і в перспективному періодах. Споживаючи в поточному періоді частина капіталу виходить із його складу, будучи направленою на задоволення поточних потреб його власників (тобто переставляючи виконувати функції капіталу). Накопичена частина покликана забезпечити задоволення потреб його власників у перспективному періоді, тобто формує рівень їх майбутнього добробуту.

— Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості. У цій якості виступає перш за все власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів. Разом із тим, обсяг використаного підприємством капіталу характеризує і потенціал залучення ним позичених фінансових засобів, що забезпечують отримання додаткового прибутку. У сукупності з іншими, менш значимими факторами, це формує базу оцінки ринкової вартості підприємства.

— Динаміка капіталу підприємства є найважливішим барометром ефективності його господарської діяльності. Можливість власного капіталу самозростати високими темпами характеризує високий рівень формування та ефективності розподілу прибутку підприємства, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. У цей же час зниження обсягу власного капіталу є, як правило, наслідком неефективної, збиткової діяльності підприємства.

Проведений огляд найбільш суттєвих характеристик капіталу підприємства показує наскільки багатоаспектною з теоретичних і прикладних позицій є ця економічна категорія.

Капітал підприємства характеризується не тільки своєю багатоаспектною сутністю, але й багатоманітністю видів, в яких він виступає. Усе це потребує необхідної систематизації видів капіталу, що використовуються за основними класифікаційними ознаками, які розглянемо більш детально (табл. 1).

За такої систематизації видів капіталу процес управління капіталом підприємства насамперед повинен ґрунтуватися на знанні об'єктивних законів і закономірностей еволюційного розвитку складних соціально-економічних систем, їхніх підсистем і складових елементів, які можна розглядати в структурному, технологічному, соціально-економічному та інших аспектах.

У загальному випадку, система управління капіталом підприємства складається із двох функціональних підсистем: управління формуванням капіталу та управ-

ління використанням капіталу. Ці підсистеми можна віднести й до формування системи управління власним капіталом як однієї з організаційних форм, проте в умовах динамічності ринку до проблем раціонального формування та використання власних коштів підприємства додалися інші, не менш значимі, а саме: оцінка реальної ринкової вартості підприємства та дієвості його фінансово-господарської діяльності; визначення оптимальної частки власного капіталу у структурі капіталу підприємства; створення ефективної концепції збереження власного капіталу.

На методику аналізу власного капіталу підприємств та оцінювання одержаних результатів впливають такі фактори, як його організаційно-правова форма та вид економічної діяльності. Перший з них суттєво впливає на структуру власного капіталу і законодавче регулювання особливостей його формування та використання. Показники, одержані в результаті аналізу, порівнюють із середньогалузевими.

Особливу роль в управлінні власним капіталом відіграє факторний аналіз. Забезпечуючи кількісну оцінку впливу чинників на результативний показник, факторний аналіз надає змогу змінювати та формувати параметри управління капіталом відповідним підбиранням та коригуванням чинників, які їх зумовлюють. Вплив окремих складових на результативний показник можна визначити за допомогою факторного аналізу.

Удосконалення сучасного механізму управління капіталом підприємства досягається в результаті здійснення відповідної фінансової політики, яка характеризується кількома етапами.

На першому етапі аналізується загальний обсяг формування капіталу підприємства, темпи його зміни порівняно з базисним і попереднім періодами, відповідність обсягу власного фінансового капіталу розміру оборотних і оборотних активів, питома вага власних засобів у сукупному капіталі підприємства. Після цього розглядаються джерела формування власного капіталу, здійснюється їхня вартісна оцінка, вивчається питання про достатність власних засобів і визначається рівень самофінансування підприємства в динаміці.

На другому етапі здійснюється оцінка вартості окремих елементів капіталу за джерелами залучення (внутрішніх і зовнішніх) робиться висновок про доцільність їхнього залучення у плановому періоді.

На третьому етапі визначається планова потреба у капіталі підприємства для фінансування необоротних і оборотних активів. Установлюються розміри приросту власного та позикового капіталу порівняно зі звітним періодом.

На четвертому етапі здійснюється оптимізація співвідношення окремих частин капіталу за джерелами фінансування, які залучаються для формування капіталу підприємства. Основним критерієм такої оптимізації може бути коефіцієнт рівня фінансування підприємства за рахунок зовнішніх і внутрішніх власних коштів.

На п'ятому етапі здійснюється розробка і прийняття рішень щодо залучення відповідних обсягів фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел для формування капіталу підприємства.

Реалізація розробленої політики може бути досягнута у результаті застосування фінансового механізму управління капіталом підприємства, який включає ряд підсистем: підсистему управління формуванням прибутку; підсистему управління максимізацією прибутку; підсистему розподілу чистого прибутку; підсистему управління амортизаційними відрахуваннями; підсистему управління залученням зовнішніх джерел власних фінансових ресурсів.

Одним з найважливіших напрямів управлінської діяльності на підприємстві є організація системи управління, що забезпечувала б систематичне зниження собівартості й одержання прибутку при використанні капіталу підприємства. Уся діяльність керівників, менеджерів і фахівців підприємства в процесі підвищення ефективності та прибутковості його діяльності має бути спрямованою на забезпечення зростання продуктивності капіталу, зниження собівартості і підвищення прибутку. Лише за таких умов підприємство може функціонувати й розвиватись в сучасних умовах ринкової економіки. Здійснюючи функції управління, необхідно систематично виявляти внутрішньовиробничі резерви і використовувати їх для вдосконалення всієї діяльності підприємства.

Резерви збільшення суми прибутку і рентабельності капіталу пов'язані з напрямками господарювання підприємства. Для керівників і відповідних спеціалістів (менеджерів), важливим є детальне значення масштабів дії, форм контролю та використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності на різних рівнях управління капіталом підприємства.

Основні внутрішні і зовнішні чинники підвищення ефективності діяльності підприємства:

— технологія, оскільки технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції;

— устаткування, оскільки йому належить провідне місце в програмі підвищення ефективності, передусім виробничої діяльності. Продуктивність діючого Устаткування залежить не тільки від його технологічного рівня, а й від належної організації ремонтно-технічного обслуговування оптимальних строків експлуатації, змінності роботи, завантаженні в часі;

— матеріали та енергія, які позитивно впливають на рівень ефективності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріалоемності та енергоемності продукції, раціоналізується управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання;

— послуги та вироби, їхня якість і зовнішній вигляд (дизайн) також є важливими чинниками. Рівень дизайну має корелювати з корисною вартістю, тобто ціною, яку покупець готовий заплатити за послугу і вироби відповідної якості. Проте для досягнення високої ефективності господарювання самої тільки користі товару недостатньо. Пропоновані підприємством для реалізації продукції праці мають з'явитися на ринку в потрібному місці, у потрібний час і за добре об-

міркованою ціною. У зв'язку з цим суб'єкт діяльності має стежити за тим, щоб не виникало будь-яких організаційних та економічних перешкод між наданням послуг, виробництвом продукції та окремими стадіями маркетингових досліджень;

— працівники, оскільки основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники керівники, менеджери, спеціалісти, робітники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюється діловим мотиваційним механізмом на підприємстві, підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі;

— організація і системність, оскільки єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування характеризують добру організацію діяльності підприємства, що забезпечує необхідну специфікацію та координацію управлінських процесів, а отже, вищий рівень ефективності будь-якої складної виробничо-господарської системи. При цьому остання для підтримання високої ефективності господарювання має бути динамічною та гнучкою, періодично реформуватися відповідно до нових завдань, що постають за зміни ситуації на ринку; методи роботи, оскільки за переважання трудомістких процесів досконаліші — методи роботи стають достатньо перспективним для забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства. Постійне вдосконалення методів праці передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їхню атестацію, підвищення кваліфікації кадрів, узагальнення та використання нагромадженого на інших підприємствах позитивного досвіду.

— стиль управління, що поєднує професійну компетентність, діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрямки діяльності підприємства. Від цього залежить, у якій мірі враховуватимуться зовнішні чинники зростання ефективності діяльності на підприємстві. Відтак, належний стиль управління як складовий елемент сучасного менеджменту є діловим чинником підвищення ефективності діяльності підприємства;

— державна економічна і соціальна політика істотно впливає на ефективність суспільного виробництва. Основними її елементами є:

- а) практична діяльність владних структур;
- б) різноманітні види законодавства;
- в) фінансові інструменти (заходи, стимули);
- г) економічні правила та нормативи (регулювання доходів і оплати);

— праці, контроль за рівнем цін, ліцензування окремих видів діяльності;

- а) ринкова, виробнича і соціальна інфраструктури;
- е) макроекономічні структурні зміни;
- ж) програми приватизації державних підприємств;
- з) комерціалізація організаційних структур виробничої сфери;

— інституціональні механізми. Для безперервного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава має створити відповідні організаційні передумови, що забезпечуватимуть постійне функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних — інституціональних механізмів — організацій, їхню діяльність треба зосередити на: розв'язанні ключових проблем підвищення ефективності різних виробничо-господарських систем; практичні реалізації стратегії і тактики розвитку національної економіки на всіх рівнях управління;

— інфраструктура, оскільки важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Інші всі підприємницькі структури користуються послугами інноваційних фондів і комерційних банків, бірж та інших інститутів ринкової інфраструк-

тури. Безпосередній вплив на результативність діяльності підприємства справляє належний розвиток виробничої інфраструктури;

— структурні зміни в суспільстві, які також впливають на показники ефективності на різних рівнях господарювання. Найважливішими є структурні зміни економічного та соціального характеру. Головні з них відбуваються в таких сферах:

- а) склад та технічний рівень основних фондів;
- б) масштабів виробництва та діяльності;
- в) склад персоналу за ознаками статі, освіченості, кваліфікації.

Лише вміле використання всієї системи перелічених чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності формування і використання капіталу та забезпечення прибутковості підприємства.

Таким чином, управління капіталом підприємства — це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень на певному етапі, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства.

Вдосконалення системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВИДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Формування концептуальних засад управління капіталом підприємства повинно ґрунтуватись насамперед на закономірностях його обігу, типології стратегій управління та системі тактичного управління. Сучасна система управління капіталом підприємства повинна обумовлювати поточну фінансову ефективність його використання, поточну фінансову стійкість підприємства, можливість мінімізації ризиків діяльності та специфіку руху грошових потоків підприємства. Для того, щоб управляти капіталом підприємства у ринкових умовах на високому рівні та отримувати з процесу виробництва найбільшу користь необхідно використовувати різні економічні оптимізаційні моделі. Тому, якщо керівництво сучасних підприємств бажає вивести їх господарську діяльність на конкурентоспроможний рівень, адже тільки так можна залишитися на ринку та отримувати винагороду за свою працю у вигляді прибутку, йому потрібно шукати шляхи, щоб більш ретельно слідкувати за капіталом підприємства та його формуванням та використанням і способами покращення управління ним.

Питання спроможності виживання підприємства в сучасному середовищі, комерційний успіх і стійкий розвиток — буде залежати від ефективного управління капіталом, що має для підприємства важливе значення. Правильне управління капіталом підприємства дозволить максимізувати прибуток і мінімізувати комерційний ризик.

Література:

1. Блонська В. І. Діагностика управління капіталом підприємства / В. І. Блонська, Т. М. Хватамуха // Науковий вісник НАТУ України. — 2009. — Вип. 19.11. — С. 252—258.
2. Золотаренко В. О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства / В. О. Золотаренко // Управління розвитком. — 2011. — № 1 (98). — С. 147—150.
3. Ілюхін О. О. Ефективність виявлення та урахування економічних та організаційних передумов раціонального управління капіталом промислового підприємства / О. О. Ілюхін // Вісник економічної науки України. — Донецьк. — 2011. — № 2. — С. 49—51.

4. Лайко П. А. Стратегія і тактика управління капіталом акціонерних підприємств в агропромисловому виробництві: монографія / П. А. Лайко, А. Г. Борщ, О. Г. Борщ. — К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2010. — 254 с.

5. Масюк Ю. В. Особливості оптимізації управління капіталом в умовах кризи / Ю. В. Масюк, А. І. Бровко // Науковий вісник Ужгородського університету. — 2011. — Спецвипуск 33. — Ч. 2. — С. 181—185.

6. Семенов А. Г. Побудова моделі ефективного управління структурою капіталу підприємства / А. Г. Семенов, А. В. Пелешко // Вісник Запорізького національного університету. — 2010. — № 2 (6). — С. 78—83.

7. Стельмашук А. Системний підхід до управління капіталом підприємства / А. Стельмашук // Інноваційний розвиток національної економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 7—8 квітн. 2011 р. — Тернопіль: Крок, 2011. — С. 335—337.

8. Швиданенко Г. О. Управління капіталом підприємства: навч. посібник / Г. О. Швиданенко. — К.: Центр економічної статистики, 2007. — 436 с.

9. Юшко С. В. Критичний аналіз економічної сутності поняття "капітал підприємства" / С. В. Юшко, А. Лугова // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2011. — № 36. — С. 234—238.

10. Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: монографія / І. Й. Яремко. — Л.: Каміньяр, 2009. — 176 с.

References:

1. Blons'ka, V. I. and Khvatamukha, T. M. (2009), "Diagnosis of management a capital company", *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 19.11, pp. 252—258.
2. Zolotareno, V. O. (2011), "Functional-structural model of capital structure of the enterprise", *Upravlinnia rozvytkom*, vol. 1(98), pp. 147—150.
3. Iliukhin, O. O. (2011), "The effectiveness of detection and taking into account economic and organizational conditions of rational capital management industrial enterprise", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 2, pp. 49—51.
4. Lajko, P. A. Borsch, A. H. and Borsch, O. H. (2010), *Stratehiia i taktyka upravlinnia kapitalom aktsionerlykh pidpryemstv v ahropromyslovomu vyrobnytstvi: monohrafiia* [Strategy and tactics for managing capital stock of enterprises in agricultural production], NNTs "Instytut ahrarynoi ekonomiky", Kyiv, Ukraine.
5. Masiuk, Yu. V. and Brovko, L. I. (2011), "Features optimize capital management in crisis", *Naukovyj visnyk Uzhhorodsk'oho univertsytetu*, vol. 33, no. 2, pp. 181—185.
6. Semenov, A. H. and Peleshko, A. V. (2010), "Building a model of effective management of the enterprise capital structure", *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho univertsytetu*, vol. 2 (6), pp. 78—83.
7. Stel'maschuk, A. (2011), "Systematic approach to capital management company", *Innovatsijnyj rozvytok natsional'noi ekonomiky: materialy mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* [Innovative development of the national economy: materials Intern. scientific-practic. Internet conference], 7—8 April, Krok, Ternopil', Ukraine, pp. 335—337.
8. Shvydanenko, H. O. (2007), *Upravlinnia kapitalom pidpryemstva* [Management of Company Capital], Tsentr ekonomichnoi statystyky, Kyiv, Ukraine.
9. Yushko, S. V. and A. Luhova, (2011), "Critical analysis of the economic substance of the concept of "capital company", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 36, pp. 234—238.
10. Yaremko, I. J. (2009), *Upravlinnia kapitalom pidpryemstva: ekonomichnyj i finansovyj instrumentarij* [Management of Capital company: economic and financial tools], Kamieniar, Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 08.06.2015 р.